

KRIMINĀLTIESVEDĪBAS KVALITĀTES KRITĒRIJI UN TO PILNVEIDE

*Dr. iur. Ilona Bulgakova,
Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas asociētā profesore,
zvērētā advokāte, Latvija*

Kas ir krimināltiesvedības¹ kvalitāte? Kā var "izmērīt" kriminālās tiesvedības kvalitāti, un vai tas ir objektīvi iespējams? Atbildot uz šiem jautājumiem, autore nonāca līdz secinājumiem, kuri, iespējams, var būt noderīgi kriminālās tiesvedības, t. sk. izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un iztiesāšanas kvalitātes turpmākai paaugstināšanai. Rakstā analizēti krimināltiesvedības kvalitātes un tās kritēriju teorētiskie un praktiskie jautājumi. Raksta mērķis ir, balstoties uz krimināltiesvedības sistēmu kā noteiktu elementu (stadiju un posmu) struktūru, izpētīt tās kvalitātes kritērijus un šo kritēriju klasifikāciju. Raksta uzdevumi ir: analizēt krimināltiesvedības kvalitātes kritērijus, to veidus atkarībā no izcelsmes avota, izmantošanas resursa, no kvalitātes novērtēšanas viedokļa, kā arī atkarībā no krimināltiesvedības sistēmas posma, piedāvāt kvalitātes kritēriju klasifikāciju. Temata izpēte balstīta uz doktrīnas un judikatūras analīzes, salīdzinošo un indukcijas metodi.

Analizējot juridiskās literatūras avotus, izmeklēšanas iestāžu, prokuratūras un tiesas ikgadējas atskaites un pārskatus, nākas secināt, ka praksē pamatā tiek pielietotas divas krimināltiesvedības kvalitātes novērtēšanas metodes: 1) statistikas analīze; 2) kriminālās tiesvedības, t. sk. tiesu prakses apkopojumu analīze. Juridiskajā literatūrā, piemēram, prof. O. Bajeva (*О.Я. Баяев*) darbos² aprakstīta un praksē pielietota vēl viena kvalitātes sistēmas novērtēšanas metode – ekspertu novērtējumu metode. Sniedzot viedokli Valsts kontrolei par to, kādus kritērijus revīzija varētu izvēlēties, lai novērtētu pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti, prof. Ā. Meikališa un prof. K. Strada-Rozenberga piedāvā šādus kritērijus: izmeklētājs un tā statusa noteikšana, izmeklētāju darbības kontrole un uzraudzība, izmeklēto kriminālprocesa tālākā virzība, atsevišķi problemātiski izmeklēšanas kvalitāti raksturojoši apstākļi, piemēram, kriminālprocesuālo aizturēšanu veikšanas pamatotība un tiesiskums; aizstāvības atsevišķā procesuālā darbībā un valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības nodrošināšana; operatīvās darbības pasākumu veikšana kriminālprocesa norises laikā pierādī-

jumu ieguves nolūkā; mantisko jautājumu nodrošinājuma efektivitāte un savlaicīgums³. Tāda pieeja no izmeklēšanas kvalitātes procesuālo kritēriju viedokļa ir aktuāla un pareiza. Bet procesuālie kritēriji var mainīties atkarībā no aktuālajām vajadzībām, piemēram, Kriminālprocesa likuma normu piemērošana, atkarībā no normu nepilnībām (piemēram, deklaratīvās normas) vai to neesamība (piemēram, likuma robi). Sakarā ar to, ka šī raksta mērķis nav atspoguļot Kriminālprocesa likuma normu nepilnību problēmas, minētais jautājums šeit netiks aplūkots. Tomēr, saistībā ar minēto krimināltiesvedības kvalitātes un tās kritēriju noteikšanai būtu nepieciešama sistēmiska pieeja, bet Latvijas kriminālprocesa teorijā un praksē krimināltiesvedības sistēmas kvalitātes un tās kritēriju sistēmas aspektam nav veļīta pietiekama uzmanība.

Analizējot krimināltiesvedības kvalitātes kritēriju sistēmu, kvalitātes kritērijus var sagrupēt šādi:

1) atkarībā no krimināltiesvedības kvalitātes novērtēšanas metodes;

2) atkarībā no krimināltiesvedības kvalitātes novērtēšanas metodes izcelsmes avota (šajā rakstā šīs klasifikācijas veids netiks detalizēti aplūkots);

3) atkarībā no krimināltiesvedības sistēmas struktūras elementiem (stadijas, posma) – (šajā rakstā šīs klasifikācijas veids netiks detalizēti aplūkots);

4) atkarībā no kriminālprocesuālās darbības sistēmiskās izpētes.

Atkarībā no pirmā klasifikācijas veida – krimināltiesvedības kvalitātes novērtēšanā izmantotajām metodēm, varam nodalīt šādas metodes:

➤ **Statistikas analīzes metode:** Šī metode krimināltiesvedības kvalitātes novērtēšanā tiek izmantota visplašāk. Tas izriet no Ģenerālprokuratūras mājaslapā publicētajiem ikgadējiem darbības statistikas pārskatiem⁴, Tiesu administrācijas mājaslapas sadaļā „Statistikas dati” publicētās statistikas⁵, izmeklēšanas iestāžu publicētajiem pārskatiem, piemēram, Valsts policijas mājaslapas sadaļā „Noziedzība. Dažādas publikācijas” publicētā informācija⁶, par nepilngadīgo

personu noziegumiem, noziedzīgajiem nodarījumiem, kuros cietuši bērni, un šo noziedzīgo nodarījumu novēršanu (t. sk. statistikas dati). Arī Juridiskās palīdzības administrācijas mājaslapā informācijas sadaļā „Publikācijas un statistika” publicēti dati, t. sk. par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu⁷.

Bet vai statistikas ziņas atspoguļo izmeklētāju un prokuroru pirmstiesas procesā, tiesas iztiesāšanas procesā reālo noslogojumu? Vai arī, pastāv iespēja, pārzinot metodes nepilnības, “uzlabot” statistiku, cenšoties mākslīgi palielināt statistikai izmantotos datus, piemēram, uzsākt vairākus kriminālprocesus, kaut gan sākotnēji ir zināms, ka vairākas zādzības no tirdzniecības objektiem izdarījusi viena un tā pati persona? Vai statistikas dati, kas tendēti uz formālo kritēriju analīzi, spēj sniegt objektīvu ainu kvalitātes jautājumu izpratnei (piemēram, kriminālprocesa skaits konkrēta izmeklētāja lietvedībā, viena prokurora uzraudzībā esošu kriminālprocesa skaits)? Vai iestādes, kuras pilnvarotas sniegt atbalstu krimināltiesvedībai, t. i., Tiesu administrācija, Ģenerālprokuratūra, Valsts policijas Administratīvā pārvalde u. c. iestādes, strādā pie statistikas analīzes kritēriju pilnveides? Iespējams, šāds darbs tiek veikts, tikai darba rezultāti praksē nav manāmi.

Piemēram, Juridiskās palīdzības administrācijas mājaslapā sniegta informācija, ka 2016. gadā paziņojumu skaits par sniegto juridisko palīdzību – aizstāvības nodrošināšanu kriminālprocesā pēc procesa virzītāja uzaicinājuma sasniedza 16967 paziņojumus. Tomēr minētajā statistikas apkopojumā nav atrodamā informācija, cik kopumā zvērināti advokāti piedalījās valsts nodrošinātās aizstāvības īstenošanā 2016. gadā. Acīmredzot nav veikts statistikas apkopojums un korelācija ar krimināllietu skaita statistiku, cik vidēji krimināllietās iesaistīti vienlaicīgi zvērināti advokāti, sniedzot juridisko palīdzību krimināllietās.

Arī Valsts policijas statistikā uzsvars joprojām tiek likts uz kriminālprocesa kvantitatīvajiem rādītājiem, atstājot novārtā jautājumus par uzsāktu kriminālprocesa reālās tiesiskās perspektīvas esamību, netiek ņemta vērā korelācija starp uzsāktajiem kriminālprocesiem un vienkāršotu procesa veidu piemērošanu, kas ļauj pēc Kriminālprocesa likuma kriminālprocesus neuzsākt saskaņā ar:

- KPL 373. panta otro prim daļu – atteikšanās uzsākt kriminālprocesu, ja izdarīts noziedzīgs nodarījums, bet ar kuru nav radīts tāds kaitējums, lai piesprieztu kriminālsodu;

- KPL 373. panta trešo daļu – ziņu ar informāciju par pārkāpumu, kuru atklāšanā nav nepieciešams pielietot kriminālprocesa līdzekļus un metodes, nosūtīšana resoriskās pārbaudes veikšanai;

- KPL 377. panta 1. punktu – nav noticis noziedzīgs nodarījums;

- KPL 377. panta 8. punktu – nav cietušās personas pieteikuma tādā kriminālprocesā, kuru var uzsākt tikai uz šīs personas pieteikuma pamata, t. i., par noziedzīgiem nodarījumiem, kas paredzēti KL 130. panta otrajā daļā, 131., 132., 136., 157., 168., 169. un 180. pantā, 185. panta pirmajā daļā, 197. pantā, 200. panta pirmajā daļā un 260. panta pirmajā daļā, saskaņā ar KPL 7. panta otrajā daļā noteikto.

Tomēr praksē nepietiekami tiek izmantots resurss kriminālprocesa apvienošanai atbilstoši KPL 390. panta pirmajai daļai, pēc minētājā likuma normā paredzētajiem pamatiem: ja noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas veids ar lielu ticamību norāda uz to savstarpēju saistību; konstatēti fakti liecina, ka noziedzīgus nodarījumus izdarījusi viena un tā pati persona; lietu apvienošanu lūdz aizdomās turētais, tā pārstāvis vai aizstāvis. Minētais tieši saistīts ar „novecojušo” izpratni par statistikas datu rādītāju un kvantitatīvu rādītāju prevalēšanu pār rādītājiem pēc būtības, proti, lietas sarežģītība, noziedzīga nodarījuma smagums, iesaistīto personu skaits, kriminālprocesa atrašanās krimināltiesvedības iestāžu prioritāšu sarakstā. Piemēram, Valsts policijas darbības prioritātes 2017. gadā noziedzīgo nodarījumu atklāšanā un izmeklēšanā ir šādas: cīņa ar organizēto noziedzību; narkotisko un psihotropo vielu izplatības ierobežošana un apkarošana; kibernetiskās drošības apkarošana; ceļu satiksmes drošības nodrošināšana; bērnu aizsardzība no noziedzīgiem nodarījumiem⁸. Arī Ģenerālprokuratūra ik gadus nosaka prioritātes noteiktu noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanai. Šajā sakarā rodas vēl viens būtiskais jautājums, kas netiks aplūkots šajā rakstā: vai, nosakot šādas prioritātes, tiek ņemtas vērā Eiropas Padomes nostādnes un kopējā Eiropas situācija noziedzīgo nodarījumu novēršanas un izmeklēšanas jomā. Tomēr, domājams, ka vienota valsts nostāja noziedzīgu nodarījumu prioritāšu noteikšanai, piemēram, valstiskās prioritātes noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanai varētu krietni uzlabot situāciju attieksmē par statistikā atspoguļojamo informāciju un atteikties no kvantitatīvās pieejas.

No Ģenerālprokuratūras mājaslapas sadaļā „Statistika” atrodamās informācijas var secināt,

ka Ģenerālprokuratūra apkopo statistiku saistībā ar lietām, to skaitu, nevis lietu apjomu, piemēram, lietā esošu sējumu⁹ skaits, procesa dalībnieku skaitu. Krimināltiesvedībā vienas lietas ietvaros var būt iesaistīti vairāki apsūdzētie, piemēram, Zolitūdes traģēdijas lietā apsūdzētas deviņas personas, var būt vairāki liecinieki un cietušie, piemēram, Zolitūdes traģēdijas lietā ir 236 cietušie ar kopējo pieteikto kompensācijas apmēru 155 miljoni *eiro*. Krimināllietā var būt īpaši sarežģīta, piemēram, lietā tiek izmeklēti vairāki noziedzīgi nodarījumi, ir nepieciešams plaši pielietot speciālās zināšanas, t. sk. piesaistīt ekspertus no citām valstīm u.tml.¹⁰ Tā, Zolitūdes traģēdijas lietā, izvirzot priekšplānā statistikas rādītājus, kas redzami Ģenerālprokuratūras mājas lapā, var izveidoties maldīgs priekšstats, ka trīs prokurori, iesaistīti Zolitūdes traģēdijas lietā, strādā nepietiekami, jo diez vai var izpildīt statistikas formālus kritērijus sakarā ar nepieciešamību ievērojamu darba laika daļu uzturēt apsūdzību minētajā lietā. Acīmredzot minētie prokurori ir atbrīvoti no dažu citu pienākumu izpildes, bet vai tas risina statistikas objektivitātes problēmu. Piezīmējams, ka šis piemērs minēts tikai, lai atspoguļotu statistikas analīzes metodes piemērošanas iespējamās nepilnības Ģenerālprokuratūrā, nevis lai pretendētu uz galīgo patiesību prokuratūras darba organizācijas jautājumos.

➤ **Kriminālās tiesvedības prakses apkopojuma un analīzes metode.**

Tiesas, prokuratūras, izmeklēšanas iestāžu prakses apkopojumi un analīze, it īpaši tiesu prakses apkopojums un analīze, kā darba kvalitātes novērtēšanas metode aktīvi tiek izmantota praksē. Tā, Augstākās tiesas mājaslapā sadaļā „Tiesu prakses apkopojumi” atrodami tiesu prakses apkopojumi dažādu kategoriju krimināllietās¹¹. Nav publisku ziņu par to, vai citās krimināltiesvedību veicošajās iestādēs tiek izmantotas prakses atziņas un apkopojumi darba kvalitātes celšanā. Piemēram, Ģenerālprokuratūras mājaslapā nav atrodama informācija par apkopoto praksi, arī izmeklēšanas iestāžu mājas lapās trūkst šādas informācijas. Iespējams, minētais ir saistīts ar vienu no pirmstiesas procesa vispārīgiem noteikumiem – aizliegumu izpaust pirmstiesas kriminālprocesā iegūtas ziņas, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 396. pantu, vai, iespējams, ar nepietiekamu uzmanību šim jautājumam, vai arī, iespējams, tas ir saistīts ar šāda resursa iespējamās efektivitātes nenovērtēšanu prokuratūras kriminālprocesuālās

darbības un tās kvalitātes celšanā. Ģenerālprokuratūras mājaslapas sadaļā “Aktualitātes” ir daži ieraksti saistībā ar kvalitātes celšanas jautājumiem. Piemēram, tajā ir ziņas par Rīgas tiesas apgabala prokuratūras rajonu, priekšpilsētu un pilsētu virsprokuroru sanāksmēm, kurās plānots apspriest un izvērtēt darba rezultātus, Ģenerālprokuratūras veiktos analītiskos apkopojumus, akcentējot virsprokuroru lomu prokuroru darbības kontrolē¹². Informācija lapas sadaļā „Prokurori papildinājuši zināšanas un vairojuši profesionālās iemaņas un prasmes dažādās amata pienākumu veikšanai nepieciešamās jomās”¹³ atspoguļo prokuratūras rūpes par darba kvalitātes pilnveidi, radot prokuroriem iespēju piedalīties semināros, vasarasursos, konferencēs.

Šajā sakarā kā jauninājums jāuztver Ģenerālprokuratūras mājas lapā ievietotā sadaļa – *Nolēmumi par mani prokuratūrā*¹⁴, kas neapšaubāmi atvieglo prokuratūras palīgpersonāla darbu, bet tomēr tieši nerisina kvalitātes jautājumus, taču nodrošina informācijas pieejamību fiziskajām un juridiskajām personām.

➤ **Ekspertu novērtējuma metode.** Ekspertu novērtējuma metode iepriekš netika plaši piemērota praksē. Spilgts piemērs šādas metodes pielietošanai ir 2017. gadā oktobrī publicētais Valsts kontroles atzinums par izmeklēšanas kvalitāti, balstoties uz ekspertu novērtējumu. Konkrēti, prof. Ā. Meikališa un prof. K. Strada-Rozenberga „Konsultantu-ekspertu viedokli par pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanu Valsts policijā” piedāvā vairākus kvalitātes novērtēšanas kritērijus, kas būtu jāievēro Valsts kontrolei, veicot revīziju¹⁵. Autoru ieskatā kritēriji var būt šādi: izmeklētājs un tā statusa piešķiršana, izmeklētāju darbības kontrole un uzraudzība, izmeklēto kriminālprocesu tālākā virzība, atsevišķi problemātiski izmeklēšanas kvalitāti raksturojoši apstākļi, proti, kriminālprocesuālo aizturēšanu veikšanas pamatotība un tiesiskums, aizstāvības atsevišķā procesuālā darbībā un valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības nodrošināšana, operatīvās darbības pasākumu veikšana kriminālprocesa norises laikā pierādījumu ieguves nolūkā, mantisko jautājumu nodrošinājuma efektivitāte un savlaicīgums. Minētie kritēriji izriet no Kriminālprocesa likuma normu piemērošanas un tos var raksturot kā kriminālprocesuālās dabas (speciālos) kritērijus. Tomēr šādu kritēriju izvēle ir atkarīga no noteiktā laikposmā problēmsituāciju un problēmjautājumu pastāvēšanas, sakarā ar to šādi kritēriji var mainīties pietiekami bieži.

➤ **Valsts kontroles atzinumu un revīziju metode.** Piemēram, 2017. gada oktobrī Valsts kontroles veiktajā revīzijā „Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva?”¹⁶, tika iegūtas ziņas, kuras nebūtu iespējams iegūt, izmantojot kādu citu kvalitātes novērtējuma kritēriju. Tomēr attiecībā uz krimināltiesvedības kvalitāti visaptverošu un 100% ticamu secinājumu izdarīšana, izmantojot tikai šīs Valsts kontroles ziņas, ir vērtējama kritiski un būtu apšaubāma, jo kvalitatīvs analītisks apkopojošs darbs šajā jomā līdz šim nav veikts. Tā, Valsts kontroles revīzijas ziņojumā pausts viedoklis, ka „...[...].Kriminālprocesa likumā noteiktās uzraugoša prokurora un izmeklētāja tiesā priekšnieka funkcijas attiecībā uz kriminālprocesa izmeklēšanas uzraudzību un kontroli daļēji pārklājas, kas noved pie atšķirīgas abu iepriekš minēto subjektu izpratnes par savu lomu un veicamā darba apjomu. Tā rezultātā kriminālprocesa kvalitatīva un efektīva izmeklēšana galvenokārt ir atkarīga no izmeklētāja kvalifikācijas un spējas pieņemt pareizus lēmumus attiecībā uz nepieciešamo pasākumu veikšanu iespējamās vainīgās personas noskaidrošanai, kriminālprocesa virzību, pierādījumu pietiekamību noziedzīgu nodarījumu izdarījušās personas vainas pierādīšanai [...]”¹⁷. Tomēr detalizēta argumentācija minētajam apgalvojumam nav sniegta.

➤ **Iekšējās darbības kvalitātes novērtējuma metode, proti,** ikgadējie izmeklēšanas iestāžu (Valsts policijas u. c.), prokuratūras, tiesas darba pārskati, atskaites; tiesnešu, prokuroru, izmeklētāju kvalifikācijas novērtēšana. Domājams, ka tieši šādas metodes objektīvā pielietošanā saskatāms vislielākais potenciāls, kas šobrīd praksē netiek pilnībā izmantots.

➤ Papildinot iepriekš minēto klasifikāciju, var nodalīt kvalitātes novērtējumu **atkarībā no novērtēšanas metodes izcelsmes avota**, t. i., *ārējās metodes* un *iekšējās metodes* (iekšējās kvalitātes kontroles sistēmas). Pie ārējām metodēm var pieskaitīt statistikas datus (Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistikas dati, Tiesu administrācijas statistikas dati¹⁸, Juridiskās palīdzības administrācijas apkopoti statistikas dati par valsts nodrošināto juridisko palīdzību krimināllietās¹⁹), ekspertu viedokļus, Valsts kontroles ziņojumus, revīzijas.

Savukārt pie iekšējām metodēm var pieskaitīt krimināltiesvedības iestāžu apkopotos statistikas datus. Statistikas datu ieguve un apkopošana notiek izmeklēšanas iestādēs (Valsts policija, Valsts robežsardze, Ieslodzījuma vietu pārval-

de, Finanšu policija un muitas iestādes un citas KPL 386. pantā minētās izmeklēšanas iestādes)²⁰, prokuratūras iestādēs²¹ un tiesu iestādēs. Pie iekšējām metodēm jāpieskaita krimināltiesvedību veicošu amatpersonu profesionālās darbības novērtēšana.

➤ **Atbilstoši noziedzīga nodarījuma kriminālprocesuālas darbības sistēmiskās izpētes pieejai (sistēmiskā pieeja)**, var nodalīt šādus kritērijus:

likumu kvalitāte, t. i., Kriminālprocesa likuma, Krimināllikuma, citu ar Kriminālprocesa likuma piemērošanu saistītu likumu, kā arī likumpamatu normatīvu aktu (Ministru kabineta noteikumi) kvalitāte. Piemēram, prof. Ā. Meikališa un prof. K. Strada-Rozenberga „Konsultantu-ekspertu viedoklī par pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanu Valsts policijā”²² norāda uz problēmu saistībā ar Kriminālprocesa likuma biežu un apjomīgu grozīšanu, nekvalitatīvu, proti, iekšēji un savstarpēji nesaskaņotu, nepilnīgu, pretrunīgu, iepriekš nepietiekami analizētu normatīvo aktu pieņemšanas problēmu, kā arī problēmu saistībā ar nesamērīgi īsu grozījumu spēkā stāšanās termiņu²³. Praksē likuma kvalitātes jautājums atspoguļojas Kriminālprocesa likuma normu interpretācijā, piemērošanā. Piekrītot tam, ka neviens likums nav ideāls, tomēr likumdevējam būtu nekavējoties jānovērš neskaidrības likumā. Piemēram, jau ilgstoši praksē tiek dažādi interpretēti KPL 281. panta ceturtajā daļā noteiktais termiņš. Ir gadījumi, kad izmeklēšanas tiesnesis uzskata, ka uz viņu šis termiņš neattiecas, proti, kategorisks apgalvojums, ka termiņa par apcietinājuma turpmākās piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanu attiecībā uz izmeklēšanas tiesnesi likumā neesot. Nav pieļaujama šāda situācija attiecībā uz procesā iesaistītu personu, kuras galvenais uzdevums ir kontrolēt cilvēktiesību ierobežošanas tiesiskumu pirmstiesas procesā. Būtībā, ja izdarītu minimālas redakcionālas izmaiņas minētajā normā, šādas neskaidrības nerastos.

Diskutējams ir jautājums, vai šajā grupā būtu ieskaitāmi iestāžu iekšējie dokumenti.

Krievijas prof. O. Bajevs nosacīti iedala kvalitātes kritēriju atkarībā no kriminālprocesuālās izpētes, piedāvā izmantot šādu kriminālprocesuālās izpētes modeli: *Vispārināta kvalitāte* = $\frac{1}{4}$ (*Likuma kvalitāte* + *Kriminālvajāšanas kvalitāte* + *Aizstāvības kvalitāte* + *Iztiesāšanas kvalitāte*)²⁴. Autore ieskatā šajā modelī, ņemot vērā Latvijas kriminālprocesa īpatnības, trūkst daži krimināltiesvedības sistēmas elementi – izmeklēšana pirmstiesas procesā, tās kontrole un uzraudzība.

Autore piedāvā krimināltiesvedības kvalitāti klasificēt arī saskaņā ar **kriminālprocesuālās darbības sistēmisko izpēti (sistēmiskā pieeja)**. Tātad šajā grupā var nodalīt šādus (septiņus) elementus:

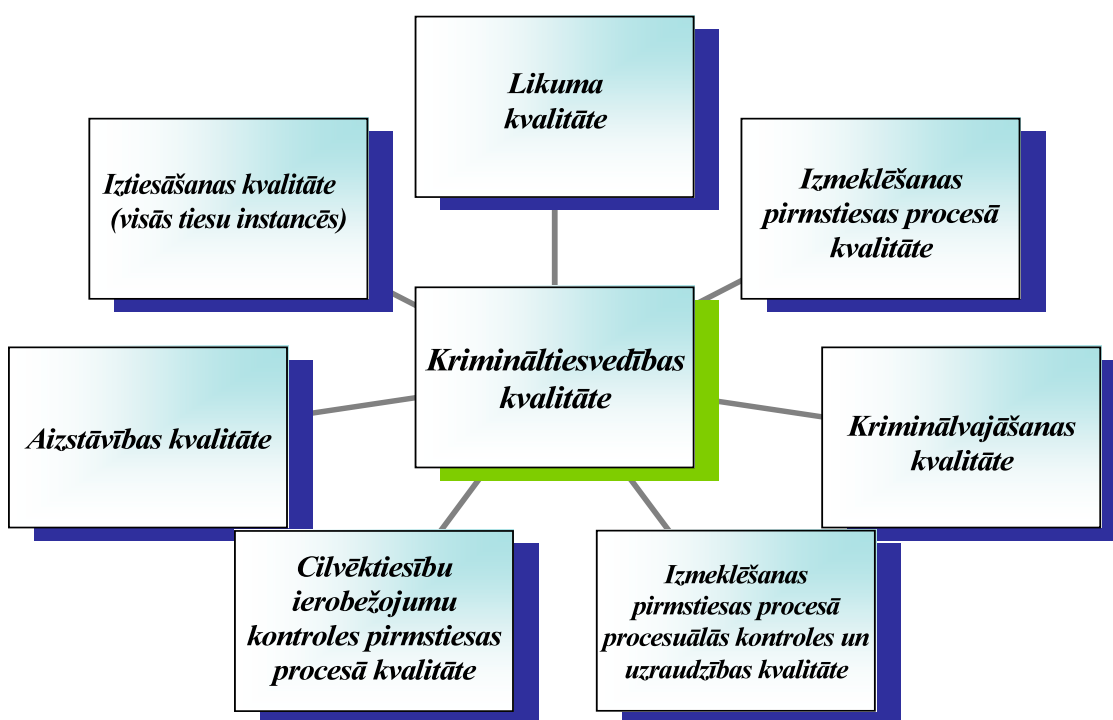
- 1) likuma kvalitāte (*KPL, saistīti likumi, likum-pamatoti normatīvi akti, t.sk. MK noteikumi*);
- 2) izmeklēšanas pirmstiesas procesā kvalitāte;
- 3) cilvēktiesību ierobežojumu pirmstiesas procesā kontroles kvalitāte;
- 4) izmeklēšanas pirmstiesas procesā procesuālās kontroles un uzraudzības (ieskaitot prokurora uzraudzību) kvalitāte;
- 5) kriminālvajāšanas kvalitāte;
- 6) aizstāvības kvalitāte;
- 7) iztiesāšanas kvalitāte. Sakarā ar to noziedzīga nodarījuma kriminālprocesuālās izpētes modelis un attiecīgi sistēmiskā pieeja krimināltiesvedības kvalitātei varētu izskatīties šādi:

*Vispārināta krimināltiesvedības kvalitāte =
likuma kvalitāte + izmeklēšanas pirmstiesas procesā kvalitāte +
cilvēktiesību ierobežojumu pirmstiesas procesā kontroles kvalitāte +
izmeklēšanas pirmstiesas procesā procesuālās kontroles un uzraudzības kvalitāte +
kriminālvajāšanas kvalitāte + aizstāvības kvalitāte + iztiesāšanas kvalitāte.*

Shematiski minētais jautājums izskatās šādi (sk. 1. attēlu).

1. attēls

Krimināltiesvedības kvalitātes kriminālprocesuālās darbības sistēmiskā izpēte

➤ **Atkarībā no krimināltiesvedības struktūras elementiem** kvalitātes kritērijus var iedalīt šādi:

- izmeklēšanas kvalitātes novērtēšana (*darba pārskati, periodiskās atskaites, prakšu apkopojumi, izmeklētāju profesionālās darbības vērtēšana*);
- kriminālvajāšanas kvalitātes novērtēšana;
- iztiesāšanas kvalitātes novērtēšana;

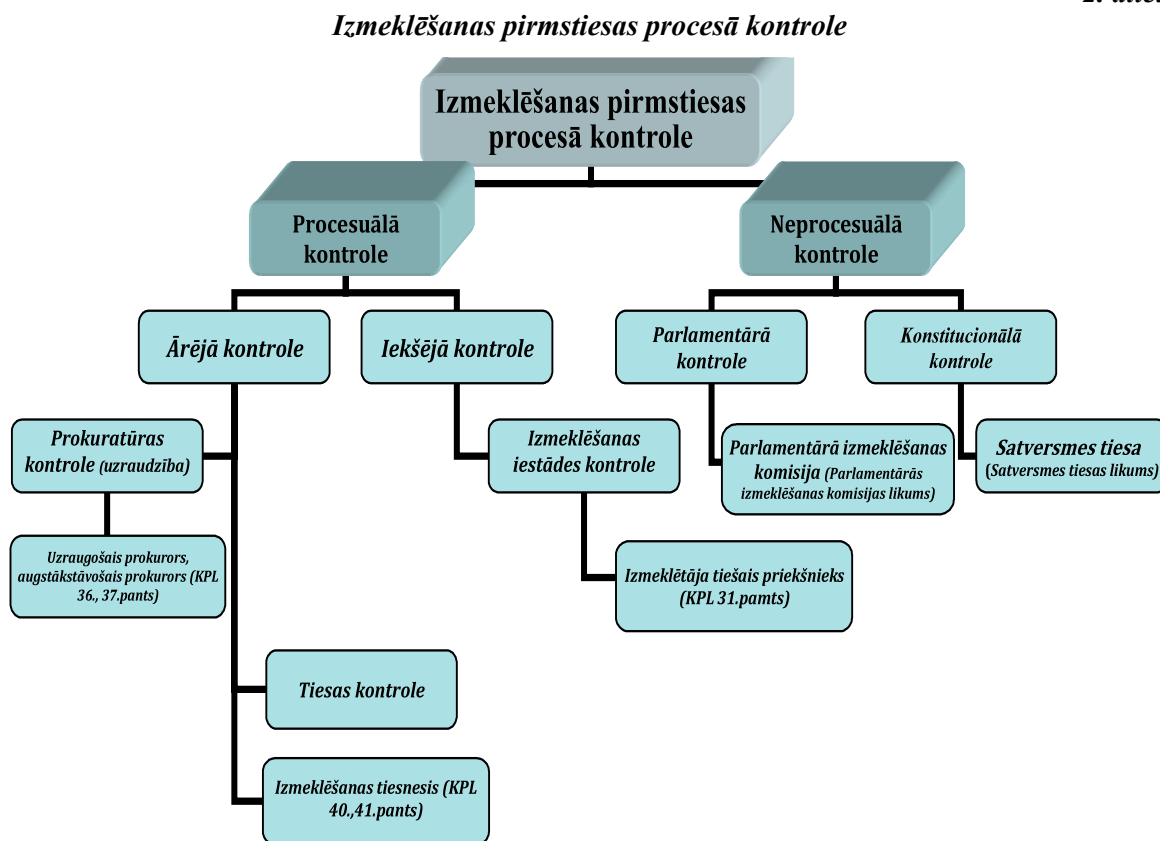
- izmeklēšanas kontroles un uzraudzības kvalitātes novērtēšana. Arī šeit var nodalīt procesuālo ārējo un iekšējo kontroli. Ārējai kontrolei atbilst šādi kontroles paveidi: tiesas kontrole (*izmeklēšanas tiesnešu darbs*), prokuratūras uzraudzība (*uzraugošu prokuroru darbs*); neprocessuālā parlamentārā kontrole, kurā izpaužas arī sabiedrības informēšana un piedalīšanās krimināltiesvedības sistēmas kvalitātes kontrolē

(Parlamentārās izmeklēšanas komisijas darbs, balstīts uz Parlamentārās izmeklēšanas likumu), kā arī konstitucionālā kontrole (Satversmes tiesas darbs, balstīts uz Satversmes tiesas likumu). Savukārt iekšējai kontrolei atbilst izmeklētāju tiešo priekšnieku darbs, izmeklēšanas iestāžu vadītāju darbs izmeklēšanas darba veikšanas un efektīvas kontroles sistēmas nodrošināšana.

Par efektīvu krimināltiesvedības kvalitātes kontroles instrumentu, varētu uzskatīt Krimi-

nālprocesa likumā ietvertās procesuālās kontroles iespējas. Diemžēl praksē šis resurss dažādu objektīvu un subjektīvu apstākļu dēļ netiek pienācīgi novērtēts un izmantots. Atbilstoši izmeklēšanas pirmstiesas procesā procesuālās kontroles mehānismam autore shematiski atspoguļo gan iekšējās, gan ārējās kontroles (prokurora uzraudzība, tiesas kontrole, izmeklēšanas iestādes kontrole) iespējas (sk. 2. attēlu).

2. attēls

Detalizētāk izmeklēšanas pirmstiesas procesā procesuālās kontroles jautājums atspoguļots autora disertācijā, kā arī 2010. gadā žurnālā „Jurista Vārds” publicētajā rakstā „Prokurora uzraudzība pār izmeklēšanu pirmstiesas procesā” un rakstā „Krimināltiesvedības sistēma un tās kvalitāte (ievads)”²⁵. Protams, krimināltiesvedības sistēmā tiek nodalītas arī apakšsistēmas, sakarā ar to arī kvalitātes kritēriji varētu būt sargrupēti attiecīgu apakšsistēmu ietvaros. Ņemot vērā, ka minētais jautājums nav šī raksta mērķis, tas šeit netiks aplūkots. Tomēr zemāk tiks aplūkotas dažas būtiskākās problēmas sakarā ar kvalitātes kritēriju praktisku piemērošanu, katrs no aplūkotajiem jautājumiem var būt atsevišķa pētījuma objekts.

Izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu motivācija

Vēl varētu atzīmēt, ka izmeklēšanas pirmstiesas procesā kvalitāti ietekmēja līdz 2017. gada 1. janvārim Valsts policijas izmeklēšanas praksē (iespējams, arī citu izmeklēšanas iestāžu praksē) eksistējošā piemaksu sistēma par smagu un sevišķi smagu noziegumu atklāšanu. Šobrīd piemaksu noteikšanas kārtību regulē 2016. gada 13. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 806 „Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālajām piemaksām”²⁶.

Līdz 2017. gada 1. janvārim speciālās piemaksas, to apmēru, piešķiršanas un izmaksas

kārtību noteica 2010. gada 21. jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr.568 „Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālajām piemaksām”. Minēto noteikumu 4. pielikums „Piemaksas par dienestu, kas saistīts ar īpašu risku, un par nosacījumiem, kas saistīti ar dienesta specifiku” 2. punkts paredzēja piemaksu līdz 285 eiro par tiešu smagu noziegumu apkarošanu, ka arī apkarošanas vadību, ka arī minētā pielikuma 7. punkts paredzēja speciālās piemaksas līdz 143 eiro amatpersonām, kuras veic izmeklēšanu pirmstiesas procesā. Šāds regulējums motivēja darbu, bet tomēr jāatzīst, ka šāds risinājums bija īstermiņa un tuvredzīgs, pat veicināja formālu pienākumu pildīšanu. Minēto MK noteikumu darbības negatīvas sekas vēl manāmas krimināllietās, kas atrodas iztiesāšanā, kurās veikta izmeklēšana līdz 2017. gada 1. janvārim. Raksta autore neizslēdz iespēju, ka izmeklētāju piemaksu varētu noteikt atkarībā no galīga nolēmuma lietā, paredzot izmeklētājam iespēju saņemt šādu piemaksu lietā, kurā stājies spēkā notiesājošs spriedums ar papildsodu – mantas konfiskācija, iekļaujot noteiktu konstantu piemaksu atkarībā no noziedzīga nodarījuma klasifikācijas, t. i., vai notiesājošs spriedums stājies spēkā par kriminālpārkāpumu, mazāk smagu noziegumu, par smagu vai sevišķi smagu noziegumu. Tomēr šāda jauninājuma ieviešanai būtu jāveic vairāku normatīvo aktu revīzija un kompleksa pieeja.

Izmeklētāja tiešā priekšnieka un uzraugošā prokurora pilnvaru sadalījums kā izmeklēšanas kvalitāti bremsējošs faktors

Izmeklētāja tiešā priekšnieka un uzraugošā prokurora pienākumi un tiesības (pilnvaras) ir skaidri definētas Kriminālprocesa likuma attiecīgi 31. un 37. pantā. Tomēr šajā jautājumā saskatāma likuma kvalitātes problēma. Tā, Kriminālprocesa likuma 31. panta pirmās daļas 4. punkts paredz izmeklētāja tiešā priekšnieka tiesības *dot norādījumus par izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbību veikšanu, ja procesa virzītājs nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu un pieļauj neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē vai vilcināšanos*. Minētā likuma norma daļēji pārklājās ar Kriminālprocesa likuma 37. panta otrās daļas 1. punkta uzraugošā prokurora pienākumu (nevis tiesībām) *dot norādījumus par procesa veida izvēli, izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbību veikšanu, ja procesa virzītājs nenodrošina mērķtiecīgu izmeklēšanu*

un pieļauj neattaisnotu iejaukšanos personas dzīvē vai vilcināšanos. Acīmredzot praktiskas piemērošanas problēma slēpjas likuma nepilnībā, jo vieš neskaidrību tiesību piemērotājam, proti, uzraugošajam prokuroram un izmeklētāja tiešajam priekšniekam. Pieļauju, ka šādas problēmas rodas tajās administratīvajās teritorijās, kur prokurori ir īpaši noslogoti, jo, nespējot tikt galā ar pienākumiem un nenodrošinot atbilstošu uzraudzību pār izmeklēšanu, šajā procesā var iejaukties izmeklētāju tiešie vadītāji, kas pārstāv konkrētu izmeklēšanas iestādi (kas turklāt ir izpildvaras iestāde) – izmeklētāju tiešie priekšnieki. Uzraugošajiem prokuroriem neapšaubāmi jāapzinās problēmas nopietnība, jo iniciatīvas pārtveršanai izmeklēšanas virziena noteikšanā, kas varētu nākt no izmeklētāju tiešo priekšnieku puses, var būt ārkārtīgi negatīvas tendences un sekas, konkrēti: a) iespējama kriminālprocesā iesaistīto personu vēlme izmantot koruptīvos sakarus izmeklēšanā, proti, kriminālprocesā iesaistītās puses var mēģināt sasniegt prettiesiskus mērķus, lai ievirzītu kriminālprocesu tiem vajadzīgajā virzienā, kā rezultāta tiesvedībā pastāv prettiesiska iznākuma draudi, piemēram, nepamatots lēmums izbeigt kriminālprocesu; b) prettiesisks lēmums piemērot piespiedu līdzekļus, t.sk. drošības līdzekļus aizdomās turētajam, lai panāktu aizdomās turētā tiesiskā stāvokļa pasliktināšanos un viņa ietekmēšanu, izmantojot kriminālprocesuālos līdzekļus; c) izmeklēšanas materiālu uzrādīšana kriminālprocesā iesaistītajai personai, kam sekotu informācijas noplūde kriminālprocesā; d) rupji profesionālās ētikas un likuma prasību par konfidencialitāti pārkāpumi, proti, noziedzīga nodarījuma apstākļu apspriešana ar citiem neiesaistītiem konkrētajā izmeklēšanā policijas (citas konkrētas izmeklēšanas iestādes) darbiniekiem, kuriem nav pilnvaru darboties konkrētajā kriminālprocesā, jo vārdi nav ierakstīti kriminālprocesa reģistrā; e) procesa dalībnieka tiesību neievērošana un pat ignorēšana, nereaģējot uz procesa dalībnieku – cietušo, aizdomās turēto pieteikumiem, tos nepamatoti noraidot u. tml.); g) statistikas rādītāju mākslīga palielināšana (mākslīgi palielinot uzsāktu un izmeklējamo kriminālprocesu skaitu); f) ieteikumi un pat rīkojumi izmeklētājam no izmeklētāja tiešā priekšnieka vai no augstākstāvoša priekšnieka nepiemērot vienkāršotas kriminālprocesa formas, pat ja šāda iespēja konkrētajā gadījumā pastāv, piemēram, kriminālprocesa izbeigšana, atbrīvojot personu no kriminālatbildības sakarā

ar izlīgumu ar cietušo vai sakarā ar to, ka ar noziedzīgu nodarījumu nav radīts tāds kaitējums, lai piespriestu kriminālsodu u. tml.; h) nepareizas prakses veidošana attiecībā uz procesuālo piespiedu līdzekļu piemērošanu, piemēram, formāli piemērojot likumu, veicot aizturēšanu pēc viena – diviem gadiem pēc noziedzīga nodarījuma notikuma līdz Kriminālprocesa likuma 268. panta pirmajā daļā paredzētajam maksimālajam aizturēšanas termiņam, t.i., līdz 48 stundām, vienlaikus neveicot nekādas procesuālās darbības ar aizturēto; savstarpēji izslēdzošu drošības līdzekļu piemērošana, pārkāpjot Kriminālprocesa likuma 243. panta ceturtajā daļā noteikto, piemēram, vienlaikus piemērojot divus drošības līdzekļus - nodošanu policijas uzraudzībā un uzturēšanos noteiktā vietā u. tml.).

Izpratne par procesa virzītāja pilnvarām un to īstenošanu

Vai krimināltiesvedībā iesaistītās amatpersonas vienmēr strādā pēc godaprāta, piemērojot Kriminālprocesa likuma normas? Piemēram, vai procesa virzītājs – izmeklētājs vienmēr izmanto pilnvaras lemt apvienot kriminālprocesus atbilstoši KPL 390. panta pirmās daļas 1. punktam, tiklīdz radies tiesiskais pamats, piemēram, ja no tirdzniecības objekta vienlaikus divas personas izdara zādzību un šo zādzību izdarīšanas veids ar lielu ticamību norāda uz to savstarpēju saistību? Protams, problēma ir arī apstākļi, ka minētajā tiesību normā likums piešķir pilnvaras, uz ko norāda vārds “var”, nevis nosaka obligātu priekšrakstu procesa virzītājam. Šeit ir vēl viena problēma – izpratne par procesa virzītāja pilnvarām un šo pilnvaru nepienācīgu īstenošanu praksē. Ir principiāla atšķirība starp divām situācijām:

1. *situācija*. Cietušais neizmanto tiesības pieņemt kaitējuma kompensāciju kriminālprocesā.

2. *situācija*. Izmeklētājs neizmanto tiesības (tomēr attiecībā uz izmeklētāja tiesībām būtu jālieto termins pilnvaras) apvienot kriminālprocesus, kaut gan KPL 390. pants satur konkrētajā gadījumā šādu tiesisko pamatu.

Pirmajā gadījumā cietušā tiesību neizmantošana rada sekas vien pašam cietušajam, savukārt otrajā situācijā pienākuma neveikšana ietekmē krimināltiesvedības procesu, tā ilgumu, efektivitāti, sadārdzina tā izmaksas. Kopumā izpratnei par procesa virzītāja pilnvarām, to atšķirībām no fizisko personu, kas piedalās kriminālprocesā, tiesībām, netiek pievērsta pienācīga uzmanība izmeklēšanas iestāžu praksē.

Izmeklētāja statusa noteikšana kā izmeklēšanas kvalitāti ietekmējošs faktors

Pašreiz nav spēkā vienots speciālais likums, kas regulētu un noteiktu izmeklētāja statusu, prasības attiecībā uz izmeklētāja amata kandidātu, izmeklētāja darba garantijas. Problēmu raksturo arī apstākļi, ka dažādās izmeklēšanas iestādēs eksistē atsevišķas prasības attiecībā uz izmeklētāja amatu. Iekšlietu ministrijas ietvaros (Valsts policijā un Valsts robežsardzē) darbojas speciālais likums – „Iekšlietu ministrijas un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums”²⁷ un reglaments, turpretim citu izmeklēšanas iestāžu darbā ir attiecīgu iestāžu darbību regulējoši likumi, izmeklētājiem netiek piešķirti amatpersonas ar speciālo dienesta pakāpi statusi,

Profesiju klasifikatorā ir iestrādāta profesiju grupa „Iekšlietu inspektori un izmeklētāji”²⁸ (profesijas kods 3555), izdalot atsevišķas profesijas un atsevišķi neizdalot izmeklētāju kā profesiju.

Tiesnešu darba kvalitāti ietekmējoši faktori

Kādas tiesas sēdes pārtraukumā procesa virzītājs – tiesnese dalījās ar citiem procesa dalībniekiem – apsūdzības uzturētāju un aizstāvi savās pārdomās par tiesneša grūto darbu, izsakot apmēram šādu viedokli – „*sēdes, sēdes, sēdes, spriedumi... Un tā visu mūžu*”. Var cilvēcīgi saprast tiesnesi, kurai uz visu mūžu uzlikta nasta – izskatīt krimināllietas un lemt pār citu cilvēku likteņiem. Tomēr vai tas ir pareizi, ka tiesnesis tiek ievēlēts uz visu mūžu? Cik tas ir attaisnojami un vai samērīgi ar sabiedrības interesēm un tiesībām uz kriminālās tiesvedības kvalitāti un spriedumiem atbilstoši mūsdienu realitātei? Citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, piemēram, Šveicē, tiesnešus ievēlē uz noteikto termiņu.

Faktiski sabiedrība deleģē no sava vidus pārstāvjus (viscienījamākos juristus) noteiktā laika posmā (varētu būt 10 gadus) un uztic viņiem pildīt ārkārtīgi atbildīgu pienākumu – izspriest vai cilvēks ir atzīstams par vainīgu noziedzīgā nodarījumā vai ir attaisnojams, izspriest kāds sods viņam pienākas, t.sk. arī vienpersoniski pirmajā instancē lemt pat par mūža ieslodzījuma piemērošanu cilvēkam, kurš izdarīja sevišķi smagu noziegumu. Šķiet, tā ir ārkārtīgi smaga atbildība gan pret konkrēto apsūdzēto cilvēku, gan pret nozieguma upuri, gan pret tiem cilvēkiem, kurus netieši skar noziedzīgs nodarījums un/vai tā sekas, visbeidzot, tā ir atbildība pret visu sa-

biedrību. Autore uzskata, ka viens no tiesnešu darba kvalitāti bremzējošiem faktoriem ir likumā „Par tiesu varu” iestrādāta norma par tiesnešu ievēlēšanu tiesneša amatā uz visu mūžu. Interesanti būtu noskaidrot, vai pastāv statistika par to, vai vienā vietā ilgstoši strādājošie tiesneši tiek rotēti (komandēti) darbam citā tiesā (citā rajonā, apgabalā)?

Autore uzskata, ka problēmas pastāv arī izmeklēšanas tiesnešu darba kvalitātes novērtējumā. Šobrīd netiek apkopota informācija, lai novērstu formālu lēmumu pieņemšanu. Piemēram, nenotiek apcietinājuma kā drošības līdzekļa piemērošanas datu salīdzinājums ar tālāko šīs krimināllietas tiesisko perspektīvu un notiesājošu spriedumu, netiek veidota vienveidīga prakse apcietinājumu turpmākās piemērošanas pārskatīšanas termiņa ievērošanai, KPL 281. panta ceturtajā daļā noteikts divu mēnešu termiņš, kas diemžēl tiek dažādi interpretēts izmeklēšanas tiesnešu praksē. Raksta autore saskārās ar gadījumu, kad kādā krimināllietā vairākas reizes pārsniegts divu mēnešu termiņš apcietinājuma izvērtēšanai, ja būtu ievērots KPL 281. panta ceturtajā daļā noteiktais termiņš, persona trīsdesmit piecas dienas varēja neatrasties apcietinājumā.

Interesanta aktualitāte saistībā ar krimināltiesvedības jautājumu analīzi izskanēja 2017. gada 3. novembrī Latvijas tiesnešu konferencē, kur Tieslietu padomes sekretariāta padomniece Dace Šulmane prezentēja referātu „*Tiesnešu neatkarība Eiropas Tieslietu padomju asociācijas pētījumos*”²⁹. Saskaņā ar referātā teikto 2017. gadā Parīzes Ģenerālajā Asamblejā Eiropas Tieslietu padomju asociācija (*angl. – ENCJ*) prezentēja jaunāko pētījumu „*Tiesnešu neatkarība, atbildīgums un kvalitāte – novērtēšanas indikatori*”. Minētajā pētījumā uzsvērts, ka tiesu varas neatkarība, atbildīgums un darba kvalitāte ir savstarpēji saistīti koncepti. Dažkārt starp neatkarību un darba kvalitāti var pastāvēt spriedze. Piemēram, sistēmā strādā tiesneši, kas neatbalsta vienotas tiesu prakses veidošanas nepieciešamību. Līdzīga spriedze var veidoties starp atbildīgumu un kvalitāti. Piemēram, ja lietu sadale notiek vienlīdzīgi, tomēr netiek ievērota lietu sadales specializācija. ENCJ pētījumā uzsvērts, ka pārsvarā visi trīs koncepti (neatkarība, atbildīgums un kvalitāte) darbojas savstarpēji papildinoši, lai stiprinātu tiesu varu, tomēr starp tiem katrā sistēmā ir jāatrod pareizais balanss³⁰. Tādējādi, kvalitāte, saskaņā ar ENCJ pētījumu un referāta autores D. Šulmanes viedokli, ir nesaraucjami saistīta ar tiesnešu neatkarību un atbildīgumu.

Secinājumi

1. Krimināltiesvedības sistēmas kvalitāti no kriminālprocesuālās darbības sistēmiskās izpētes viedokļa veido pieci elementi: 1) likuma (*KPL, citi saistītie likumi, likumpamatotie normatīvie akti, t. sk. MK noteikumi*) kvalitāte; 2) izmeklēšanas pirmstiesas procesā kvalitāte; 3) kriminālvajāšanas kvalitāte; 4) cilvēktiesību ierobežojumu kontroles pirmstiesas procesā kvalitāte; 5) aizstāvības kvalitāte; 6) iztiesāšanas kvalitāte.
2. Pirmstiesas krimināltiesvedības praksē (*Prokuratūras un izmeklēšanas iestāžu, it īpaši Valsts policijas, praksē*) līdz šim nepietiekami izmantota pirmstiesas procesu veicošo iestāžu prakses apkopojumu un analīzes metode, kas negatīvi ietekmē visas krimināltiesvedības sistēmas kvalitāti.
3. Statistikas analīzes kritēriji krimināltiesvedības efektivitātes un kvalitātes noteikšanā pamatā joprojām balstās uz kvantitatīvu pieeju, tie ir novecojuši, sakarā ar to rezultāti neatspoguļo objektīvu situāciju jautājumā par konkrētu amatpersonu darba kvalitāti un efektivitāti. Būtu nepieciešama šo kritēriju pārskatīšana un revīzija, balstoties uz sistēmisku pieeju, ievērojot ne tikai formāli lietu skaitu, kas atrodas lietvedībā, bet to sarežģītību, apjomu, iesaistīto personu skaitu, procesa dalībnieku procesuālo uzvedību, kā arī korelācijas starp uzsāktu kriminālprocesu, pielietoto procesuālo piespiedu līdzekļu (*piespiedu atvešana, aizturēšana, apcietinājums, piespiedu ievietošana ārstniecības iestādē ekspertīzes izdarīšanai*) un gala rezultātu – nolēmumu lietā (*notiesājošs tiesas spriedums*) konkrētajos gadījumos. Attiecībā uz iztiesāšanā izskatāmajām lietām var būt izvirzīti kvalitātes kritēriji – notikušo tiesas sēžu skaits, tiesas sēžu atlikšanas iemesli, tiesas sēžu intensitāte un tiesas sēdē pavadītais laiks; tiesnešu darba laiks, tiesas zālē apelācijas un kasācijas instancē kā tiesas sastāvā; piemēroto piespiedu līdzekļu (*apcietinājums, piespiedu atvešana*) korelācija ar gala rezultātu lietā – notiesājošu tiesas spriedumu.
4. Izmeklētāju, prokuroru, tiesnešu profesionālās darbības vērtēšanā būtu jāiekļauj Kriminālprocesa likuma normu piemērošanas kritērijs, piemēram, pamatotu sūdzību par izmeklētāja, prokurora, tiesneša darbu skaits un izskatīšanas rezultāts; noraidījumu pieteikšanas motīvi tiesnesim tiesas sēdēs.
5. Pašreiz nav vienota normatīvā akta, kas regu-

lētu izmeklētāja tiesisko statusu, izmeklētāja amata kandidātam izvirzāmās prasības, izmeklētāja darbības garantijas un izmeklētāja atbildību. Tomēr šāda likuma izstrāde un ieviešana ir nepieciešama līdzīgi kā prokurora darbību regulē „Prokuratūras likums” un tiesnešu darbību regulē likums „Par tiesu varu”. Izmeklētāja statusa noteikšanai par pamatu būtu jāņem Profesiju klasifikatorā iestrādātas profesijas (kods 3355 „Iekšlietu inspektori un izmeklētāji), kā arī būtu nepieciešams attiecīgo profesiju grupu paplašināt, revidējot Ministru kabineta 23.05.2017. noteikumos Nr.264 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un klasifikācijas pamatprasībām” ietilpstošās izmeklētāju specializācijas jomas.

6. Būtu jāpārskata izmeklētāju, prokuroru un tiesnešu piemaksu sistēma, nosakot, ka iestādes (*izmeklēšanas iestādes, prokuratūras, tiesas*) amatpersonas, kuras bija procesa virzītāju, procesa uzdevumu izpildītāju, izmeklēšanas grupas dalībnieku statusā, piemaksas varētu saņemt gadījumā, ja stājies spēkā notiesājošs spriedums ar papildsoļu – mantas konfiskācija, kā arī atkarībā no noziedzīgā nodarījuma klasifikācijas (*kriminālpārskāpums, mazāk smags noziegums, smags vai sevišķi smags noziegums*). Lai īstenotu šo ierosinājumu, būtu jākontrolē vai spriedums stājies spēkā. Ierosinājuma īstenošanai būtu nepieciešama vairāku normatīvo aktu revīzija.

Atsauces

- ¹ Rakstā termins „krimināltiesvedība” tiek saprasts plaši, kā kriminālprocesa norise, t.i., izmeklēšanas, kriminālvajāšanas un iztiesāšanas norise visās tiesu instancēs.
- ² Баев О.Я. Уголовно-процессуальное исследование преступлений: система и её качество. – Москва: Юрлитинформ, 2007. С. 4. ISBN 978-5-92295-262-7.
- ³ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Konsultantu-ekspertu viedoklis par pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanu Valsts policijā. // http://www.lrvk.gov.lv/revizija/vai_pirmstiesas-izmeklesana-valsts-policija-ir-efektiva/ – apskatīts 19.11.2017.
- ⁴ Prokuratūras ikgadējs darbības pārskats. <http://lrp.gov.lv/public/30231.html> – apskatīts 01.12.2014.; Statistika. <http://lrp.gov.lv/lv/noderigi/statistika> – apskatīts 01.12.2017.
- ⁵ Tiesu administrācijas statistika. http://www.ta.gov.lv/lv/statistikas_dati_5 – apskatīts 01.12.2014.
- ⁶ Valsts policijas statistika, sadaļa „Noziedzība. Dažādas publikācijas” // <http://www.vp.gov.lv/?id=305&said=305> – apskatīts 01.12.2017.
- ⁷ Juridiskās palīdzības administrācijas statistika <http://jpa.gov.lv/publikācijas-un-statistika> – apskatīts 01.12.2014.; <http://jpa.gov.lv/pub/?id=64> – apskatīts 01.12.2017.
- ⁸ Valsts policijas 2017. gada 31. marta pavēle Nr. 1558. Valsts policijas darba plāns 2017. gadam. // www.vp.gov.lv/doc_upl/darba_plans_2017.docx – apskatīts 03.12.2017.
- ⁹ Katrā krimināllietas sējumā var būt dokumenti līdz 250 lpp., tomēr praksē konstatēti gadījumi, kad dokumentu lpp. skaits vienā sējumā svārstās ir no 225 līdz 275 lpp.
- ¹⁰ Prokuratūras 2016. gada darba rezultātu pārskats. <http://lrp.gov.lv/> – apskatīts 01.12.2017.
- ¹¹ Sk., piemēram, 2014. gada Tiesu prakse krimināllietās par cilvēku tirdzniecību. <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas>.
- ¹² Notiks Rīgas tiesas apgabala prokuratūras rajonu, priekšpilsētu un pilsētu virsprokuroru sanāksme, 03.09.2011. <http://lrp.gov.lv/public/30234.html> – apskatīts 01.12.2014.
- ¹³ Prokurori papildinājuši zināšanas un vairojuši profesionālās iemaņas un prasmes dažādās amata pienākumu veikšanai nepieciešamās jomās <http://lrp.gov.lv/lv/jaunumi/2017/aktualitates/prokurori-papildinajusi-zinasanas-un-vairojusi-profesionalas-iemas-un-prasmes-dazadas-amata-pienakumu-veiksanai-nepieciešamas-jomas-1550> – apskatīts 01.12.2017.
- ¹⁴ Sadaļa „Nolēmumi par mani prokuratūrā”. // <http://lrp.gov.lv/lv/nolemumi-par-mani-prokuratura> – apskatīts 01.12.2017.
- ¹⁵ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Konsultantu-ekspertu viedoklis par pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanu Valsts policijā. // <http://www.lrvk.gov.lv/revizija/>

vai-pirmstiesas-izmeklesana-valsts-policija-ir-efektiva/ – apskatīts 19.11.2017.

- ¹⁶ Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva? Valsts kontroles revīzijas atzinums. / <http://www.lrvk.gov.lv/revizija/vai-pirmstiesas-izmeklesana-valsts-policija-ir-efektiva/> – apskatīts 01.12.2017.
- ¹⁷ Vai pirmstiesas izmeklēšana Valsts policijā ir efektīva? Valsts kontroles revīzijas atzinums. Turpat, 16. lpp.
- ¹⁸ Tiesu iestāžu statistika. www.tis.ta.gov.lv, https://www.ta.gov.lv/LV/publikacijas_un_statistika_1509/statistikas_dati_58/tiesu_darba_statistikas_analize_266 – aplūkots 20.11.2017.
- ¹⁹ Juridiskās palīdzības administrācijas statistikas dati par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniegšanu kriminālprocesā <http://jpa.gov.lv/pub/?id=64>
- ²⁰ Izmeklēšanas iestādes Latvijā uz 2017. gada 21. novembri: 1) Valsts policija; 2) Drošības policija; 3) Finanšu policija (no 01.01.2018. Valsts ieņēmumu dienesta Iekšējās drošības pārvalde); 4) Militārā policija; 5) Ieslodzījuma vietu pārvalde; 6) Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs; 7) muitas iestādes (no 01.01.2018. Valsts ieņēmumu dienesta nodokļu un muitas policija); 8) Valsts robežsardze; 9) tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi; 10) ārvalsts teritorijā esošas Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienības komandieris; 11) Iekšējās drošības birojs (Kriminālprocesa likums, redakcijā ar grozījumiem, kas stājas spēkā līdz 2017. gada 1. augustam, ņemot vērā grozījumus, kas stāties spēkā ar 01.01.2018., <https://likumi.lv/doc.php?id=107820>).
- ²¹ Prokuratūras iestāžu statistika. www.lrp.gov.lv – aplūkots 20.11.2017.
- ²² Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Konsultantu-ekspertu viedoklis par pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanu Valsts policijā // <http://www.lrvk.gov.lv/revizija/vai-pirmstiesas-izmeklesana-valsts-policija-ir-efektiva/> – apskatīts 19.11.2017.
- ²³ Turpat, 14. lpp. – apskatīts 19.11.2017.
- ²⁴ Баев О.Я. Уголовно-процессуальное исследование преступлений: система и её качество. – Москва: Юрлитинформ, 2007. С. 4. ISBN 978-5-92295-262-7.
- ²⁵ Sīkāk par to: Булгакова И. Развитие следствия в досудебном производстве: опыт Латвии. Докторская диссертация. – Вильнюс: Университет им. Миколаса Ромериса, 2009. С. 162.-168. ISBN 978-9955-19-114-8; Bulgakova I. Prokurora uzraudzība pār izmeklēšanu pirmstiesas procesā. //Jurista Vārds, 2010. gada 8. jūnijs, Nr.23 (618); Bulgakova I. Kriminālās tiesvedības sistēmas kvalitāte un tās atbilstība Kriminālprocesa likuma mērķim (ievads) / Starptautiskās zinātniskās konferences “Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski-politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājums. – Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2015.
- ²⁶ 2016. gada 13. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.806 „Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālajām piemaksām” (spēkā no 01.01.2017.). <https://likumi.lv/ta/id/287422-noteikumi-par-iekšlietu-ministrijas-sistemas-iestazu-un-ieslodzijuma-vietu-parvaldes-amatpersonu-ar-specialajam-dienesta-pakapem> – aplūkots 20.11.2017.
- ²⁷ Iekšlietu ministrijas un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likums (spēkā no 01.10.2006) // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=138750>.
- ²⁸ Ministru kabineta 23.05.2017. noteikumi Nr.264 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un klasifikācijas pamatprasībām” // <https://likumi.lv/ta/id/291004-noteikumi-par-profesiju-klasifikatoru-profesijai-atbilstosiem-pamatuzdevumiem-un-kvalifikācijas-pamatprasibam> – aplūkots 01.12.2017.
- ²⁹ Šulmane D. Tiesnešu neatkarība Eiropas Tieslietu padomju asociācijas pētījumos. 2017. gada 3. novembra Tiesnešu konferences materiāli. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens nr.15/2017, novembris. // www.at.gov.lv/jaunumi – aplūkots 19.11.2017.
- ³⁰ Independence Accountability and Quality of the Judiciary Performance Indication. 2017 ENCJ Report 2016-2017, pp.11-12. Pieejams: http://www.encj.eu/images/stories/pdf/workinggroups/independence/encj_report_ia_ga_adopted_ga_13_6.pdf Citēts pēc: Šulmane D. Turpat. – 12. lpp.

Abstract

The theoretical issues of criminal proceeding quality and its criteria, which have not been comprehensively discussed in the juridical literature of Latvia, are analyzed in this article. The purpose of the article is to represent the research on the classification of quality criteria. The objectives of the article are to analyze the quality criteria of the criminal proceeding, its types depending on the origin of the source of the criterion, on the resource used in terms of quality assessment, and also depending on the milestone or stage of the criminal proceeding. The applied research methods: the method of analysis of literature, the comparative legal method, and the method of induction.

Аннотация

В статье анализируются ранее недостаточно исследованные в юридической литературе Латвии теоретические вопросы качества уголовного судопроизводства, а именно – его показателей. Целью статьи является отражение исследования системы уголовного судопроизводства как определённой структуры её элементов, исходя из критериев качества. Задачей статьи является анализ критериев качества уголовного судопроизводства, его видов в зависимости от происхождения источника критерия, используемого ресурса, с точки зрения оценки качества, а также в зависимости от стадии или этапа уголовного судопроизводства. Используются методы исследования: метод анализа литературы, сравнительно-правовой метод и метод индукции.